

**Відповіді до завдань III етапу
Всеукраїнської учнівської олімпіади з правознавства
2022-2023 навчального року**

10 клас

Завдання I

1. 30 листопада 18-ти річний Іван і 21 річний Микола на території Чернівецького лісництва біля свого села незаконно вирубали двадцять дубів. Наступного дня вони відвезли дерева на пилораму, де їх виявив лісник. Стосовно Івана та Миколи було розпочато кримінальне провадження, адже вони завдали лісництву майнових збитків майже на 120 тисяч гривень, що є істотною шкодою. Утім, свою вину у вчиненому хлопці не визнали, пояснивши, що 10 листопада згорів будинок бабусі, в якому проживала їхня сім'я, вони залишилися без житла, внаслідок чого виникла необхідність у заготівлі лісодеревини для будівництва нового будинку.

- Дайте кваліфікацію діям Івана та Миколи.
- Чи можна вважати самовільну порубку дерев крайньою необхідністю?
- Що б ви порадили юнакам в цій ситуації?

Відповідь

Об'єкт правопорушення – злочин проти довкілля, незаконна порубка лісу. Дії підсудних кваліфікуються за ст.ст. 28 ч.2, 246 КК України. (

Об'єкт правопорушення – **дії**, особи вчинили незаконну **порубку дерев** у лісах, що заподіяло істотну **шкоду** лісовому господарству на суму 120 тисяч гривень.

Суб'єкт правопорушення – деліктоздатні особи, **які досягли певного віку і є осудними**, за попередньою змовою.

Суб'єктивна сторона – **вина у формі непрямого умислу**.

Крайньої необхідності у вчиненні самовільної порубки 20 дерев у підсудних не було.

Звернутися до компетентних органів.

2. 16-річний Павло мріяв стати більш самостійним. Дізнавшись про те, що в його віці можна достроково набути повну цивільну дієздатність, він почав розмірковувати як це краще зробити за умови найменшого впливу на цей процес батьків. Павло вивчив передбачені законом підстави та порядок набуття неповнолітньою особою повної цивільної дієздатності і дійшов висновку, що досягнути своєї мети без згоди батьків як юридичного факту неможливо.

Чи погоджуєтеся ви з висновком Павла?

Відповідь:

З висновком Павла можна погодитися частково. Набути до повноліття повну цивільну дієздатність він може чотирма шляхами:

- підприємницька діяльність (йому знадобиться письмова згода батьків для реєстрації його як підприємця) – ст. 35 ЦК України;
- якщо він записаний батьком дитини, то письмова згода батьків буде потрібна вже на надання йому повної цивільної дієздатності;

- якщо Павло почне працювати за трудовим договором, то письмова згода батьків необхідна теє на надання йому повної цивільної дієздатності;
- проте згода батьків не передбачається законом на укладання Павлом шлюбу за наявності права на шлюб, наданого за рішенням суду.

Законодавець, в останньому випадку зазначає: за заявою особи, яка досягла 16 років, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам. (ст. 23 СКУ). А з моменту реєстрації шлюбу Павло набуде повну цивільну дієздатність, без передбаченої законом згоди батьків (ст. 34 ЦКУ).

3. Громадянин України звернувся до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини про порушення його права на здійснення підприємницької діяльності не забороненої законом. Дайте юридичний аналіз викладеного факту. Який вид гарантій на здійснення своїх прав реалізував громадянин України? Які нормативні акти забезпечили громадянину право на звернення до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини?

Відповідь

По-перше, порушена ст.42 Конституції України на право вільно займатися підприємницькою діяльністю. Громадянин звернувся до уповноважених органів для поновлення своїх прав. Щодо гарантій, то державний захист прав і свобод людини, проголошений ст. 3 Конституції України та визначений як обов'язок держави здійснювати правове регулювання прав і свобод, а також забезпечувати правовими засобами дотримання, виконання та захист прав і свобод; гарантії на контроль за дотриманням законодавчими, виконавчими та судовими органами положень Конституції поправа та свободи людини і громадянина. Нормативні акти, що забезпечують громадянину право на звернення до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини це - Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», Конституція України.

4. 16-річний Мирон працював реалізатором у приватного підприємця. Бажаючи придбати комп'ютер, він позичив 6 тис гривень. Довідавшись про це, батьки Мирона заявили вимогу про розірвання договору позики, оскільки його було укладено без їхньої згоди. Проте позикодавець Ковальчук зазначив, що оскільки Мирон працює за трудовим договором і має свій заробіток, то він має повну цивільну дієздатність. Тож, на його думку, хлопець мав право без згоди батьків укласти договір позики. Сторони, не дійшовши згоди, звернулися за роз'ясненням до юриста.

Хто має рацію – позикодавець чи батьки Мирона?

Відповідь:

Батьки Мирона мають рацію. Те, що Мирон досяг шістнадцяти років і працює за трудовим договором **не є достатніми підставами** для надання йому повної цивільної дієздатності, маючи яку, він міг би укласти договір позики без згоди батьків. Потрібен ще один юридичний факт, а саме **рішення органу опіки та піклування**. Законодавець зазначає, що в описаній ситуації надання повної цивільної дієздатності провадиться за рішенням органу опіки та піклування **за заявою заінтересованої особи** (у нашому випадку – Мирона) **за**

письмовою згодою батьків. У разі відсутності такої згоди повна цивільна дієздатність може бути надана **за рішенням суду** (ст. 35 ЦК України). Тож при розв'язанні спору між батьками Мирона і позикодавцем слід виходити з того, що хлопець має **неповну** цивільну дієздатність, **вийшовши за межі якої**, він уклав згаданий договір позики (ст. 32 ЦК України). Законодавець зазначає, що правочин, вчинений неповнолітньою особою за межами її цивільної дієздатності без згоди батьків, може бути визнаний судом недійсним за позовом заінтересованої особи, насамперед батьків (ст.222 ЦК України).

Завдання II

1.Укажіть спільні ознаки необхідної оборони (далі – НО) і крайньої необхідності (далі – КН);

Відповідь:

1. І КН, і НО є обставинами, що виключають злочинність діяння.
2. І при НО, і при КН шкода, завдана посягаючому, підлягає відшкодуванню, хоч при КН суд може покласти обов'язок по відшкодуванню шкоди на осіб, в інтересах яких вона заподіяна.
3. Джерелом і НО, і КН є дії, хоч і різні.
4. Небезпечна ситуація і при КН, і при НО може бути наслідком дій людини, хоч при КН – також бездіяльності.
5. Можливе перевищення меж як КН, так і НО. В обох випадках це є обставинами, що пом'якшують покарання.

2. Укажіть відмінні ознаки права людини і прав громадянина.

Відповідь:

1. Коло ПГ дещо ширше, ніж коло ПЛ.
2. ПЛ є поза територіальними, тобто існують незалежно від державного визнання, закріплення в законі і поза зв'язком їх носія з конкретною державою, а ПГ передбачають наявність громадянства, тобто необхідного правового зв'язку особи і держави.
3. ПЛ є загально соціальними, тобто належать людині через факт народження як природні, невідчужувані права, тобто не завжди виступають як юридичні категорії (апатриди, біженці не мають статусу громадянства, але мають права людини), а ПГ є спеціально-соціальними (юридичними), тобто закріплюються у законодавстві і перебувають під захистом держави, громадянином якої є дана особа.
4. Реалізація ПЛ здійснюється у сфері будь-якого громадянського суспільства, де б не знаходилася людина, а реалізація ПГ охоплює сферу відносин індивіда з певною державою.
5. Політичними правами наділені майже виключно громадяни, а людина, яка не є громадянином, за деякими винятками, таких прав не має. Наприклад, тільки громадяни мають право голосу на виборах і референдумах, можуть бути членами політичних партій, перебувають на державній службі, військовій службі, службі у правоохоронних органах.
6. ПГ значно ширшими є в соціально-економічній сфері, наприклад, тільки громадяни можуть мати у приватній власності земельні ділянки сільськогосподарського призначення.

7. Ширшими є ПГ і у сфері працевлаштування. Наприклад, тільки громадяни можуть бути членами екіпажу повітряних суден.

3.Порівняйте міжнародний договір і міжнародно-правовий акт.

Відповідь: міжнародно-правовий акт є результатом діяльності міжнародного правотворчого органу, що видає офіційний документ, юридична сила якого поширюється на територію двох та більше держав. Міжнародно-правовий акт приймається одностороннім рішенням спеціального міжнародного правотворчого органу. Таким правотворчим органом є Європейський парламент, який приймає регламенти та директиви.

У свою чергу, міжнародний договір являє собою насамперед міждержавну угоду та не може мати обов'язковий характер навіть для держав – членів міжнародних організацій. Міжнародні договори можуть укладатися також між державами та міжнародними організаціями.

Віденські конвенції 1969 та 1986 рр. визначають міжнародний договір як угоду між державами в письмовій формі, регульовану міжнародним правом, незалежно від того, міститься така угода в одному документі, у двох або кількох зв'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретного найменування (ст. 2).

Міжнародні договори можна класифікувати за різними критеріями, а саме:

- за сферою суспільних відносин – угоди з політичних питань, з питань науки і культури, з правових, економічних, адміністративних-правових питань тощо.

- за суб'єктами, які укладають міжнародні угоди – міждержавні угоди, міждержавні з участю міжнародних організацій, міжурядові, міжвідомчі.

- за кількістю суб'єктів – багатосторонні, двосторонні.

- за формою – письмові та усні, при цьому форма не впливає на його обов'язкову силу, хоча все більше переважає письмова форма. Усні угоди прийнято називати «джентльменськими». Віденська конвенція про право міжнародних договорів не застосовується до договорів в усній формі.

- за можливістю приєднання до договору – якщо до міжнародного договору мають можливість приєднатися всі зацікавлені держави, він зветься відкритим, якщо до договору можна приєднатися тільки за згодою його учасників – напіввідкритий договір, у договорі беруть участь тільки держави, що його уклали – закритий договір.

Назви договорів не мають загальновизнаної класифікації. Проте із практики можна вивести деякі загальні поняття.

Пакт – договір із найважливіших політичних питань.

Договір – основоположний акт із найістотніших питань міжнародних зносин.

Угода – договір між державами з конкретних питань, здебільшого менш важливих, ніж договір.

Конвенція – угода зі спеціальних міжнародних питань економічного, технічного, гуманітарного та військового характеру.

Статут – договір, який визначає цілі, структуру й функції міжнародної організації.

Modus vivendi – тимчасова угода з питань, що вимагають негайного врегулювання.

Обмін нотами – своєрідна форма укладання угоди з політичних, а надто дипломатичних і культурних питань.

Протокол – угода, що укладається з питань менш важливих, ніж договір, угода і конвенція.

Регламент – додаткова, угода до багатостороннього договору.

Завдання III

Визначте елементи правової норми у наведених ситуаціях:

А) неповнолітні батьки, які досягли 14 років, мають право звернутися до суду за захистом прав та інтересів своєї дитини.

Відповідь: неповнолітні батьки, які досягли 14 років (гіпотеза), мають право звернутися до суду за захистом прав та інтересів своєї дитини (диспозиція).

Б) коли строк випробування закінчився, а працівник продовжує працювати, то він вважається таким, що витримав випробування, і наступне розірвання трудового договору допускається лише не загальних підставах.

Відповідь: коли строк випробування закінчився, а працівник продовжує працювати (гіпотеза), то він вважається таким, що витримав випробування, і наступне розірвання трудового договору допускається лише не загальних підставах (диспозиція).

В) особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, повинні повідомити одна одну про стан здоров'я. Приховування тяжкої хвороби, а також хвороби, небезпечної для другого з подружжя, їхніх нащадків, може бути підставою для визнання шлюбу недійсним.

Відповідь: особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу (гіпотеза), повинні повідомити одна одну про стан здоров'я (диспозиція). Приховування тяжкої хвороби, а також хвороби, небезпечної для другого з подружжя, їхніх нащадків (закінчення гіпотези), може бути підставою для визнання шлюбу недійсним (санкція).

Г) перед вступом на посаду народні депутати України складають перед Верховною Радою України присягу. Присягу зачитує найстаріший за віком народний депутат України перед відкриттям першої сесії новообраної Верховної Ради України, після чого депутати скріплюють присягу своїми підписами під її текстом. Відмова скласти присягу має наслідком втрати депутатського мандату.

Відповідь: перед вступом на посаду (початок гіпотези) народні депутати України складають перед Верховною Радою України присягу. Присягу зачитує найстаріший за віком народний депутат України перед відкриттям першої сесії новообраної Верховної Ради України, після чого депутати скріплюють присягу своїми підписами під її текстом (диспозиція). Відмова скласти присягу має наслідком втрати депутатського мандату (санкція).

Завдання IV

Розкрийте зміст понять:

Приватне право – система норм, які регулюють відносини, засновані на приватних інтересах, незалежності, ініціативі індивідуальних власників і об'єднань (корпорацій).

Правочин – дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків (ст. 202 ЦКУ).

Особи, які потребують тимчасового захисту – іноземці та особи без громадянства, які масово вимушені шукати захисту в Україні в наслідок зовнішньої агресії, іноземної окупації, громадянської війни, зіткнень на етнічній основі, природних чи техногенних катастроф або подій, що порушують громадський порядок у певній частині або на всій території країни походження (ст.1 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»).

Надзвичайний стан – особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (ст. 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану»).

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»).

Завдання V

Відповідно до статті 21 Загальної декларації прав людини, «воля народу повинна бути основою влади уряду; ця воля повинна виявлятися у

періодичних і нефальсифікованих виборах, які повинні провадитись при загальному і рівному виборчому праві шляхом таємного голосування або ж через інші рівнозначні форми, що забезпечують свободу голосування» тобто, формою волевиявлення в межах безпосередньої демократії є вибори.

Складіть схему: «Типи виборів в Україні».

Відповідь:

стаття 3. Типи виборів (Виборчий Кодекс України)

1. Відповідно до Конституції України в Україні проводяться такі типи виборів:

- 1) вибори Президента України;
- 2) вибори народних депутатів України;
- 3) місцеві вибори:
  - а) вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
  - б) вибори депутатів сільської, селищної, міської ради;
  - в) вибори сільського, селищного, міського голови;
  - г) вибори депутатів районної ради;
  - г) вибори депутатів обласної ради;
  - д) вибори депутатів районної у місті ради (у містах, де утворені районні у місті ради).

Вибори Президента України та вибори народних депутатів України є загальнодержавними виборами.

Загальнодержавні та місцеві вибори можуть бути черговими або позачерговими.

Позачергові місцеві вибори проводяться у разі дострокового припинення повноважень окремих органів місцевого самоврядування та/або сільських, селищних, міських голів.

3. Загальнодержавні вибори можуть проводитися одночасно з місцевим референдумом, позачерговими, повторними, проміжними, першими, додатковими місцевими виборами.

4. Чергові та позачергові загальнодержавні вибори не можуть проводитися одночасно із всеукраїнським референдумом, іншими черговими чи позачерговими загальнодержавними виборами, черговими місцевими виборами.